

Конюшенко Яна Юрївна, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Карюк Яна Миколаївна, курсант навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПРО РЕЧОВІ ДОКАЗИ В КПК УКРАЇНИ

Оскільки речові докази є важливим засобом доказування у кримінальному провадженні, законодавець зобов'язує слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд вирішувати питання про речові докази. Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування свідчить про недосконалість правового механізму вирішення питання щодо подальшої долі майна, яке вилучено під час проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях (тимчасово вилученого майна).

Обшук, огляд – це процесуальні дії, результатом яких є здобуття стороною обвинувачення речових доказів у кримінальному провадженні. Механізм проведення цих процесуальних дій детально внормований у КПК України, але порядок набуття матеріальними об'єктами, вилученими під час проведення зазначених процесуальних дій, правового статусу речового доказу в кримінальному провадженні не дістав чіткого законодавчого закріплення.

КПК України 2012 року істотно змінив наявний раніше порядок фіксації речових доказів та долучення їх до матеріалів кримінального провадження. У чинному КПК України передбачені такі нові заходи, як тимчасове вилучення майна та його арешт.

Речові докази, з огляду на їхні особливості, слід не тільки своєчасно виявляти й долучати до матеріалів кримінального провадження відповідно до закону, а й належно зберігати до вирішення справи та захищати від знищення, пошкодження тощо.

Доказ має бути одержаний з дотриманням належної процедури, тобто згідно з вимогами закону щодо порядку проведення відповідної процесуальної дії та фіксування її перебігу й результатів.

Саме тому Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у своєму узагальненні судової практики від 12 січня 2017 року зазначив, що слідчим суддям необхідно ретельно оцінювати підстави віднесення певного майна до категорії тимчасово вилученого в контексті ст. 167 КПК України, оскільки вони залежать від процесуального порядку його одержання органом досудового розслідування.

Зокрема, такий порядок регламентовано положеннями п. 6 ч. 2 ст. 235 і ст. 236 КПК України, згідно з якими ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи повинна містити відомості про речі, документи або осіб, щодо виявлення яких проводиться обшук. Обшук на підставі ухвали слідчого судді слід проводити в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. На підставі ч. 7 ст. 236 КПК України під час обшуку слідчий, прокурор має право оглядати і вилучати речі та документи, які мають значення для кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не належать до переліку, щодо якого безпосередньо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, і які не є предметами, вилученими законом з обігу, слід вважати тимчасово вилученим майном.

Вилучивши таке майно під час обшуку, слідчий зобов'язаний виконати вимоги ч. 1 ст. 100 КПК України – якнайшвидше повернути речовий доказ володільцю, крім випадків, передбачених ст. 160–166, 170–174 КПК України, тобто накладти за рішенням суду арешт на це майно.

Таким чином, ч. 1 та 2 ст. 100 КПК України закріплюють, що речовий доказ, який не надано добровільно, може зберігатися у сторони кримінального провадження лише за наявності судового рішення у формі:

- ухвали суду про тимчасовий доступ до речей і документів;
- ухвали суду про арешт майна.

Отже, якщо на це вилучене майно не накладено арешт і воно знаходиться у володінні органів досудового розслідування без належної правової підстави, слідчі судді постановляють обґрунтовані ухвали про зобов'язання повернути це майно його законному володільцю.

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне внести доповнення до ст. 100 КПК України, у ч. 1 якої передбачити таке:

«Речовий доказ, який був вилучений або наданий стороною кримінального провадження, має бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160–166, 170–174, 236 цього Кодексу».

На нашу думку, внесення відповідних доповнень до КПК України сприятиме уніфікації слідчої та судової практики щодо передавання речових доказів на відповідальне зберігання.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

2. ВССУ: Узагальнення «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування» від 12 січ. 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.dkt.ua/doc/1077.5212.0>. – Назва з екрана.

3. Іванова О. Р. Дискусійні питання щодо набуття матеріальними об'єктами правового статусу речового доказу в кримінальному провадженні / О. В. Іванова, І. Д. Балон, С. О. Глущенко // Адвокат. – 2017. – № 4 (177). – С. 42–46.